

Міністерство освіти і науки України
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
лабораторія методології і теорії психології
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
кафедра психології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
кафедра загальної і соціальної психології та психотерапії
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
кафедра психології
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
кафедра практичної психології
Гродненський державний університет імені Янки Купали (Білорусь)
факультет психології
Казахський національний педагогічний університет імені Абая (Казахстан)
кафедра загальної і прикладної психології
Південно-Казахстанський державний педагогічний університет
імені М. Ауезова (Казахстан)
кафедра педагогіки і психології
Навчально-методичний центр психологічної служби
Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
Інформаційно-методичний центр управління освіти і науки
Сумської міської ради
Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів
Академія наук вищої освіти України

95-й річниці від дня заснування Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка присвячується

ОСОБИСТІТЬ У КРИЗОВИХ УМОВАХ ТА КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЯХ ЖИТТЯ

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції
22–23 лютого 2018 року

Суми – 2018

Тімченко Олександр Володимирович

доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології
Національного університету цивільного захисту України

**ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ОЧИМА ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПСИХОЛОГА
АБО ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЛІКБЕЗ ДЛЯ ТИХ, ХТО ВВАЖАЄ УКРАЇНЦІВ
НАЦІЄЮ СЛАБАКІВ**

Не треба доказів, щоб зрозуміти: розрив історичної пам'яті призводить до нескінченного повторення одних і тих же помилок. Та й щодня починати життя з чистого аркуша - вкрай небезпечно заняття і для країни, і для її громадян.

На жаль сьогодні можна часто почути «неспростовні» докази того, що, мовляв, України, як держави ніколи не існувало, що українці - нація слабких, що ми ніколи не були воїнами. Шкода, що в кращому випадку, ми лише виправдовуємося або намагаємося спростувати чергову «дезу».

Хіба могли ми припустити, що коли-небудь станемо ділити за національною ознакою солдатів і офіцерів, які перемогли фашизм, доводячи сучасним політиканам про подвиг мільйонів українців, які пліч-о-пліч билися з фашистською чумою разом з росіянами, білорусами, казахами, азербайджанцями та іншими націями і народностями Радянського Союзу?

Що ж, раз це необхідно для історичної пам'яті, раз це необхідно для майбутніх поколінь - нехай говорять сухі цифри статистики (табл. 1):

Таблиця 1.

Статистика загиблих військовослужбовців – громадян СРСР у Другій світовій війні

Національність	Чисельність у СРСР на 1939 р.	Кількість загиблих військовослужбовців	% у населенні СРСР на 1939 р.	% від загального числа загиблих військовослужбовців	% загиблих військовослужбовців від загальної чисельності даної національності
Росіяни	99.591.520	5.756.000	58,39%	66,40%	5,78%
Українці	28.111.007	1.377.400	16,48%	15,89%	4,90%
Білоруси	5.275.393	252.900	3,09%	2,92%	4,79%
Узбеки	4.845.140	117.900	2,84%	1,36%	2,43%
Татари	4.313.488	187.700	2,53%	2,17%	4,35%
Казахи	3.100.949	125.500	1,82%	1,45%	4,05%
Євреї	3.028.538	142.500	1,78%	1,64%	4,71%
Азербайджанці	2.275.678	58.400	1,33%	1,33%	2,57%
Грузини	2.249.636	79.500	1,32%	0,92%	3,53%
Вірмени	2.152.860	83.700	1,26%	0,97%	3,89%
Чуваші	1.369.574	63.300	0,80%	0,73%	4,62%
Таджики	1.229.170	22.900	0,72%	0,26%	3,37%
Киргизи	884.515	26.600	0,51%	0,31%	3,01%
Народності Дагестану	857.499	11.100	0,20%	0,13%	1,29%
Башкири	843.648	31.700	0,49%	0,37%	3,76%

- ✓ Радянськими бойовими нагородами у роки Другої світової війни були відмічені 2500000 воїнів України. 2069 з них удостоєні звання Героя Радянського Союзу (при загальній кількості нагороджених 11605 осіб).
- ✓ Серед 113 двічі Героїв Радянського Союзу - 32 представники України, а серед тричі Героїв (а їх було четверо) - наш знаменитий земляк Іван Кожедуб.
- ✓ 55 українців в роки Другої світової війни повторили подвиг Олександра Матросова, закривши собою амбразуру ворожого дзоту.
- ✓ Чимало українців було і серед прославлених полководців і воєначальників: маршали С. Тимошенко, Р. Малиновський, А. Єременко, П. Рибалко, С. Руденко; генерали І. Черняхівський, П. Жмаченко, К. Москаленко, І. Кириченко та багато інших. Маршали і генерали українського походження очолювали більше половини з 15 фронтів, що діяли в період боротьби з німецько-фашистськими загарбниками.
- ✓ За мужність і героїзм українського народу, який захищав свою землю від загарбників, почесне звання «Місто-герой» було присвоєно 4 нашим містам: Києву, Одесі, Керчі та Севастополю. А місто Харків 3 липня 2013 року отримало Почесний статус міста Воїнської слави!

Не можна забувати і про ті повоєнні збройні конфлікти, в яких брали участь наші земляки, перебуваючи у складі Збройних Сил Радянського Союзу (таблиця 2).

Таблиця 2.

**Військові дії, в яких брали участь українці - громадяни СРСР
після Другої світової війни**

• Корея (1950 – 1953 рр.)	• Сирія (1967; 1970; 1972; 1973 рр.)
• Угорщина (1956 р.)	• Мозамбік (1967 – 1969; 1975 – 1979; 1984 – 1988 рр.)
• Лаос (1960 – 1970 рр.)	• Камбоджа (1970 р.)
• В'єтнам (1961 – 1974 рр.)	• Бангладеш (1972 – 1973 рр.)
• Алжир (1962 – 1963; 1967 – 1975 рр.)	• Ангола (1975 – 1992 рр.)
• Єгипет (1962 – 1963; 1967 – 1975 рр.)	• Ефіопія (1977 – 1990 рр.)
• Йеменська Арабська Республіка (1962 – 1963; 1967 – 1969 рр.)	• Афганістан (1978 – 1989 рр.)
	• Сирія та Ліван (1982 р.)

Серед них особняком стоїть неоголошена афганська війна, кривавий підсумок якої - понад 15 тисяч убитих радянських військовослужбовців, більше 53 тисяч поранених і покалічених, понад 300 зниклих безвісти.

Яку б оцінку не надавали історики і політики афганській війні, - з неї не викинути правди. Ті, хто воював в Афганістані, з честю виконали свій військовий, солдатський обов'язок, захищаючи інтереси Батьківщини, безпеку її кордонів. Своєю мужністю і героїзмом вони примножили бойові традиції батьків і дідів - ветеранів Другої світової війни.

У кожної війни є підсумок. Підсумок афганської війни - не тільки обпалені її вогнем загиблі і понівечені. Це і суворий урок тим, хто керує нашою країною сьогодні. Головний висновок його в тому, що інтереси держави є, перш за все, інтереси народу, і ніякі політичні вигоди не можуть бути вище його благополуччя і його права на життя.

Армія ніколи не буває поза політикою в тому сенсі, що виконує властиві їй

функції після прийняття відповідного рішення керівництвом країни. У солдатів немає вибору - виконувати чи не виконувати наказ. Наші воїни в Афганістані не були окупантами, і жертви, принесені на вітар цієї війни, якими б вони не були важкими, не марні. Ціною свого життя і крові учасники боїв в Афганістані продемонстрували вірність Вітчизні і Присязі, унеможливили повторення в майбутньому подібної авантюри, чим врятували життя багатьом і багатьом нашим співвітчизникам.

З повагою маю честь говорити сьогодні і про тих, хто став справжнім патріотом, захисником рідної України у такий надскладний для неї час, коли вона, знесилена політиканством, зрадництвом, заздрощами, майже стоячи на колінах, мусить мобілізуватися й відбити ворога в кількадесят раз сильнішого.

І хай наш воїн частіше голодний, аніж ситий, хай він частіше босий і голий, аніж взутий і одягнений, хай без надважкої зброї, а не озброєний до зубів. Але дух національної свідомості, відчуття власної правоти у виконанні достойної справи для свого ж народу поступово роблять свою справу.

Важко їм там, нашим воїнам-захисникам, на бойових позиціях відбивати ворога, важко нам тут, в тилу, в очікуванні найгіршого, що може трапитися, але з вірою в те, що все скоро скінчиться і скінчиться нашою перемогою, ми, екстремальні психологи, робимо свою справу.

Трушик Оксана Володимирівна

аспірант факультету психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА ПСИХОЛОГІВ ДО СПРИЙНЯТТЯ РОЗМАЇТТЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Останні зміни в законодавстві, підписання президентом закону Про Освіту ясно показали, що інклюзивній освіті в Україні бути. Тепер справа тільки за впровадженням інклюзивних технологій на місцях. Вхідження дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітній простір викрило багато страхів та стереотипів, які існують в нашому суспільстві взагалі, та в освітній спільноті зокрема. Втілення всього нового проходить певні процеси опору та прийняття. Міфи, страхи, стереотипи, брак знань, навичок, компетенцій та несприйняття філософії інклюзії та індивідуального розмаїття з боку педагогічно-психологічної спільноти можуть гальмувати цей процес. Тому так важливо дослідити проблеми та сформулювати програми підготовки спеціалістів, щоб подолати ці перешкоди.

На III Міжнародному конгресі зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Інклюзія в новій українській школі: виклики сьогодення», який проходив у Києві в 2017 році, Марина Порошенко озвучила цифру в 20% дітей. Це кількість дітей в Україні, яка має труднощі з навчанням по тим чи іншим причинам, потребують підтримки у навчанні. За даними United States Environmental Protection Agency на сьогоднішній день 15% дітей (в США) від 7 до 15 років страждають якимось розладом нервової системи, розладом процесу навчання (СДУГ, аутизм,